

IDEEA DE UNITATE NAȚIONALĂ ÎN ANII 1914—1918**LAURENȚIU ȘTEFĂNESCU**

Primul război mondial — războiul dintre cele două mari grupări politice și militare ale timpului, Tripla Înțelegere redusă apoi numai la Puterile Centrale și Antanta, a pus României, legată de 1883 de teatrul unor conjuncturi politice neprielnice, printr-un tratat de alianță defensivă, cu Germania, Austro-Ungaria și Italia o problemă din cele mai complicate : cu cine să meargă și de ce ? Cu Germania și Austro-Ungaria, cu care în mod oficial, prin semnătura regelui Carol I, dar fără cunoștința Camerei și Senatului, era aliată, sau cu puterile Antantei, Franța, Anglia și Rusia care fuseseră atacate de cele dintâi și care făceau stăruitoare eforturi și presiuni diplomatice pentru a ne obține concursul ? nescut și semnat, pe lângă rege, numai de primii miniștri și miniștrii de externe, nimeni nu uitase și nu putea uita că sub stăpânirea Austro-Ungariei se afla jumătate din teritoriul românesc — adică Ardealul, Banatul, Crișana, Maramureșul și Bucovina și totodată peste 4 milioane de români care protestau neconținut împotriva regimului de exploatare și deznaționalizare la care erau supuși și care își manifestaseră în atâtea rânduri, prin toate mijloacele, dorința de a se uni, pe baza conștiinței unității naționale cu frații lor din țara liberă.

În cadrul Consiliului de Coroană, convocat de regele Carol I, care s-a ținut la 21 iulie/3 august 1919 la Sinaia, pentru a fixa atitudinea României, propunerea regelui de a se pune în aplicare tratatul încheiat în 1883 și a ataca Rusia a fost respinsă în unanimitate, de toți cei prezenți, membri ai guvernului și exponenți ai opoziției — cu excepția lui P. P. Carp, fiindcă așa cum — arăta primul ministru Ion I. C. Brătianu — „a nu te preocupa de opinia publică în ceasurile hotărâtoare ale vieții naționale, nu poți să treci peste ea“.

În acel moment războiul era respins de opinia publică românească. Consiliul de Coroană a adoptat, din motive bine întemeiate neutralitatea armată. Neutralitatea a fost considerată atunci, de la bun început ca o soluție provizorie și nedurabilă.

Imediat, după Consiliul de Coroană, printr-o acțiune diplomatică, secretă, a guvernului, s-a încheiat un tratat cu Rusia, prin care aceasta recunoștea României, în schimbul unei neutralități binevoitoare, dreptul de a ocupa teritoriile revendicate (18 septembrie / 1 octombrie)¹, tratat cunoscut și de regele Carol I, care avea să moară la 27 septembrie / 10 octombrie². Ion I. C. Brătianu urma să angajeze apoi tratative secrete cu guvernele Franței, Angliei, Rusiei și Italiei pentru intrarea României în război, toate aceste guverne având să recunoască drepturile legitime ale României³.

Intrarea imediată în război alături de Antanta, a fost cerută de principalii reprezentanți ai opoziției, Take Ionescu, Nicolae Filipescu, Nicolaie Iorga, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Ticolae Titulescu, de „Liga pentru unitate culturală a românilor“, precum și de unii reprezentanți

ai oamenilor de cultură transilvăneni, refugiați la București, printre care Vasile Lucaciu, Octavian Goga, Onisifor Ghibu, Octavian C. Tăslăuanu, Vasile C. Osvadă — redactorul revistei „Tovărășia“, C. Bucșan, Iosif Șchiopul și Ghiță Pop — foști redactori la „Tribuna“, Aurel Esca și Iuliu Enescu — publiciști economiști din Sibiu, Sebastian Bornemisa — directorul revistei „Cosânzeana“ din Orăștie, Avram Imbroan — redactor la ziarul „Drapelul“ din Lugoj și alții. Tot aici se găseau o serie de profesori și publiciști bucovineni în frunte cu Ioan Nistor, Ion Grămadă — fost redactor la „Viața nouă“ de la Cernăuți, George Tofan de la „Junimea literară“, George Rotica, D. Marmeliuc, D. Moldovean din Rădăuți și alții.

„Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor“ care de aproape un sfert de veac fusese în fruntea luptei pentru apărarea, lumina-rea și întărirea celor oprimați, se transformă la 14 decembrie 1914 în „Liga pentru unitate politică a tuturor românilor“. Ca președinte al ei a fost ales Vasile Lucaciu, ca vicepreședinte Barbu Ștefănescu Delavrancea, ca secretar general Nicolae Iorga, casier — Simion C. Mehedinți, iar ca membri în comitet Nicolaie Filipescu, Take Ionescu, dr. C. Istrati, I. Grădișteanu, Octavian Goga ⁴.

La 15 martie 1915 are loc la Ateneul Român, un mare congres al românilor refugiați din Transilvania și Bucovina, organizat de profesorul Simion C. Mândrescu, pentru a protesta împotriva ofirmațiilor guvernului maghiar că românii din Transilvania n-ar dori să se unească cu cei din România și pentru a cere guvernului român să intervină cât mai repede pentru a curma durerile și suferințele provinciilor oprimate. Au rostit ample discursuri Simion C. Mândrescu și Vasile Stoica pentru Transilvania, Emilian Slușanski și Ion Grămadă pentru Bucovina, iar la sala „Dacia“ au rostit vibrante discursuri de solidaritate Barbu Ștefănescu Delavrancea, Ioan Ursu, Constantin Mille. Mille spunea printre altele „Neamul acesta nu poate să aibă odihnă, cât timp toți aceia, de aceeași limbă nu se vor întregi în același neam“ ⁵.

Nicolaie Filipescu declara în cadrul unei întâlniri de la Iași: „în granițele actuale suntem o țară fără viitor. Spre a ne împlini noi rolul european, ne trebuie bastionul ce domină această pozițiune. De aceea ațintim către cetatea naturală a Ardealului, către Acropolea Românismului. Aici e centrul, aici e inima românismului“ ⁶.

Formule și precizări tot atât de categorice se desprindeau și din discursurile lui Take Ionescu și Barbu Ștefănescu Delavrancea, doi dintre cei mai renumiți oratori ai timpului, prezenți la toate marile întruniri. Ei au ridicat problema unității și la toate întrunirile desfășurate la înaltele tribune ale Camerei deputaților și Academiei Române. Astfel, Take Ionescu declara în fața Camerei deputaților: „Fiecare popor are dreptul să-și trăiască viața lui, să și-o trăiască întreagă cu toți ai lui, fiindcă numai așa poate și el să creeze o civilizație a lui, care să intre în armonia tuturor celorlalte civilizațiuni. Scopul final, scopul din toate sufletele românești, scopul din toate inimile, a fost totdeauna același: unitatea națională, nu numai culturală, dar și politică, întregirea noastră a tuturor în granițele în care ne-a pus Traian, călare peste Carpați“ ⁷.

Barbu Ștefănescu Delavrancea preciza în fața Academiei : „suntem un sigur popor, Carpații ne sunt șira spinării... Avem același dor, aceleași dureri, aceleași aspirațiuni. Cântăm aceleași cântece și aceeași doină... Durerile și bucuriile celor de dincolo sunt și ale noastre și ale lor... Visul atâtor generații de strămoși, de moși și părinți l-am visat și noi, și acum îl vedem aieva“⁸.

Dar ideea unității naționale era susținută în același timp și de exponenții mișcării socialiste. Constantin Dobrogeanu Gherea arăta că : „într-o țară care are nenorocirea ca o parte din trupul ei să fie sub stăpânire străină, întregirea țării e o dorință comună. Această dorință e în afară de discuție“⁹.

Presa a susținut în aceste momente dorința obștească de a ridica armele pentru eliberarea celor oprimați. Ziarul prin care s-a exprimat în modul cel mai categoric această atitudine a fost ziarul lui Nicolaie Filipescu „Epoca“ organ al „Federației unioniste“, în jurul căreia s-au strâns publiciști transilvăneni și bucovineni în frunte cu Octavian Goga, partea cea mai captivantă a ziarului fiind rubrica „Ardealul vorbește“. Aceeași atitudine energică au adoptat-o și ziarul lui Nicolae Iorga „Neamul Românesc“, care a deschis și o listă de subscripții pentru ajutorarea fraților aflați în suferință și ziarul „Acțiunea“ a lui Take Ionescu, condus de fratele său Victor Ionescu. Același lucru era susținut de ziarele „Adevărul“, „Dimineața“, „Universul“ și de ziarul în limba franceză „La Roumanie“ a lui Take Ionescu, adresat cercurilor diplomatice și străinătății.

În această perioadă au apărut o serie de ziare cu titluri elocvente ca : „România mare“ la Galați (1914), Constanța (1915), București (1916), Craiova (1918), „România viitoare“ la Ploiești (1914), „România de mâine“ la București (1915), „Unirea neamului“ la Tîrgu Jiu (1913—1916), „Revista Neamului“ în 1915. O serie de publicații și-au luat în mod semnificativ titlul de „Ardealul“ sau „Ardealul nostru“ la București, în 1914, la Iași în 1915 și la Caracal în 1915.

Cea mai largă concentrare de scriitori români ai timpului a avut-o revista „Flacăra“ înființată de C. Banu în 1911, în paginile căreia au apărut articole semnate de Octavian Goga, George Coșbuc, Zaharia Bârsan, Mircea D. Rădulescu, Corneliu Moldovan, Victor Eftimiu, Mihail Sadoveanu.

În „Flacăra“ au apărut cele mai vibrante poezii ale lui Octavian Goga, scrise în această perioadă : „Pajurei cu două capete“ „Țara mea de suflet“, „Latinitatea strigă din tranșee“, „Poveste“, adunate apoi în volumul „Cântece fără țară“ în 1916 și poeziile lui Mircea D. Rădulescu cuprinse în volumul „Eroica“ în 1915, premiate de Academia Română în urma unui raport al lui Barbu Ștefănescu Delavrancea.

Nu puțin lipsită de importanță este activitatea istoricilor. Astfel A. D. Xenopol publică în 1914 într-un volum intitulat : „Români și Austro-Ungaria“, articole prin care înfierează regimul de teroare austro-ungar, iar în 1916 publică în mod simbolic, într-o nouă ediție „Istoria lui Mihai Viteazul“. Nicolae Iorga publică în 1915, două volume intitulate „Istoria românilor din Ardeal și Ungaria“, tradusă și în limba franceză. Tot în franceză apare „Histoire des Romains de Bucovina“ de

la anexarea ei austriacă în 1775 până la 1914, urmată de „Legăturile culturale dintre Bucovina și Principatele românești” în 1914 și „Dezvoltarea ideii unității politice a românilor” în 1915 ¹⁰.

În 1915, istoricii transilvăneni Ion și Iuliu Enescu publică substanțiala lucrare „Ardealul, Banatul, Crișana, și Maramureșul din punct de vedere economic și cultural”.

La 4/17 august 1916, Ion I. G. Brătianu semna tratatul de alianță cu Antanta prin care aceasta recunoaște drepturile României asupra Ardealului, Banatului, Crișanei, Maramureșului și Bucovinei, iar 15/28 august, în urma unui nou Consiliu de Coroană, prezidat de regele Ferdinand I, guvernul declara război Austro-Ungariei, afirmându-se categoric că „scopul intervenției României este înfăptuirea unității sale naționale” ¹¹. Războiul pentru întregirea neamului n-a fost un război nu mai al românilor din hotarele statului român, ci al tuturor, din toate provinciile istorice.

NOTE

1 C. Kirițescu, **Preludiile diplomatice ale războiului de întregire**, în „Viața

2. I. C. Brătianu, **Discursul rostit în ședința Camerei din 16—27 dec. 1919. românească**, 1940, nr. 4, p. 8—9.

4 „Epoca”, 1914, 28 decembrie.

3 C. Kirițescu, *op. cit.*, p. 16—42.

5 **Congresul românilor de peste hotare, aflători în țară, 15 martie 1915**, broșură, București, 1915.

6 Nicolae Filipescu, **Pentru România Mare**, București, 1915, p. 40.

7 Take Ionescu, **Politica instinctului național**, în Romulus Seișanu, **Take Ionescu**, p. 178—187.

8 Barbu Ștefănescu Delavrancea, **Războiul și datoria noastră**, în „Analele Academiei Române”, 1915.

9 Vasile Netea, **Nicolae Iorga, Istoric al unității naționale**, în volumul **Pe drumul unității naționale**, p. 225—246.

11 I. Gh. Duca, **Consiliul de coroană de la Sinaia din 5 august 1914**, în „Adevărul”, 1932, decembrie 24.

10 **Ibidem**.